

Vyhodnocení dotazníků z průzkumu podnikatelského prostředí v Děčíně (únor – duben 2013)

Ing. Jana Šubrtová
31.05.2013

Obsah

Vyhodnocení dotazníků z průzkumu podnikatelského prostředí v Děčíně (únor – duben 2013).....	1
1. Obecné informace, profil firem	2
2. Zaměstnanci a pracovní síla.....	3
3. Nemovitosti, investice a investiční záměry	6
4. Výzkum, vývoj, inovace	8
5. Místní správa, podnikatelské prostředí.....	11
6. Pozitivní a negativní stránky města a jeho okolí	17
7. Závěrečná doporučení.....	18

1. Obecné informace, profil firem

Zkoumaný statistický vzorek tvoří 35 firem, a to jak firem s delší historickou tradicí - cca 5 firem bylo založeno již v 19. století, tak firem s kratší historií – převážná většina firem ve vzorku byla založena v 90. letech 20. století. Do vzorku dotazovaných firem byly zařazeny firmy, které zaměstnávají více než 25 zaměstnanců, přičemž pouze 11 firem v Děčíně a jeho bezprostředním okolí zaměstnává více než 100 zaměstnanců.

Ve zkoumaném vzorku je cca 1/3 třetina akciových společností (10 firem), převažují společnosti s ručením omezením. Drtivá většina z nich sídlí přímo v Děčíně, několik poblíž (Benešov nad Ploučnicí, Jílové u Děčína) a jen jedna jinde v ČR.

V předmětu podnikání firem jednoznačně a výrazně převažuje **strojírenství, kovovýroba, výroba nástrojů**. Dalšími obory s výraznějším zastoupením jsou **doprava a logistika, stavebnictví, obchod**, dále spíše individuální zastoupení potravinářství, chemická výroba, obaly, textilní výroba, energetika, lodní doprava.

Pokud jde o oblast jejich působení, v průměru čtvrtina prodeje je realizována přímo v Ústeckém kraji, asi 40% jinde v ČR a 30% v jiných zemích EU. Naopak prodej v oblasti východní Evropy a jinde ve světě je povětšinou minimální. Následující tabulka vychází z údajů o prodeji poskytnutými dotazovanými firmami za rok 2012:

Tab. č. 1: Podíl prodeje firem Ústecký kraj, ČR, export

	<i>Kraj</i>	<i>ČR bez kraje</i>	<i>Evropa bez EU</i>	<i>EU</i>	<i>Jinde</i>
% prodeje	23,52	39,77	2,25%	31,34%	3,13%

Je logické, že větší společnosti se pohybují více na cizích trzích, zatímco menší se soustřeďují na bližší okolí. Po přepočítání na absolutní čísla tedy tabulka vypadá takto:

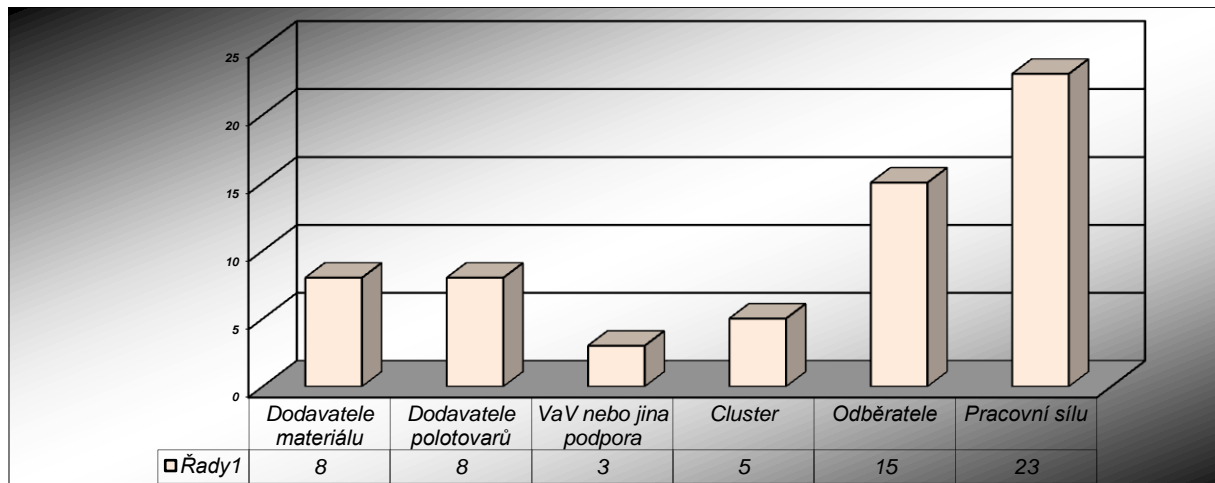
Tab. č. 2: Obrat firem v kraji, ČR, export

	<i>Ústecký kraj</i>	<i>ČR bez kraje</i>	<i>Evropa bez EU</i>	<i>EU</i>	<i>Jinde</i>
Obrat v milionech Kč	9 774	48 522	398	7099	359

Celkem firmy z analyzovaného vzorku mají roční obrat zhruba 66, 5 mld. Kč a zaměstnávají celkem přes 3 088 lidí jen v Děčíně a 4 836 celkem. Jedná se tedy o nezanedbatelnou ekonomickou sílu. Porovnáme – li však počet zaměstnanců všech firem ve sledovaném období, **zjistíme, že od roku 2010 do roku 2012 došlo k zániku 482 pracovních míst**. Výsledná hodnota obratu je výrazně ovlivněna obratem dvou velkých firem, tj. obrat všech zbývajících firem zařazených ve vzorku činí cca 9,8 mld. Kč.

Důvodem, proč dotazované firmy sídlí právě v Děčíně, je ve většině případů, že v kraji jsou buď odběratelé, nebo kvalifikovaná pracovní síla. Blíže viz graf:

Graf č. 1: Důvody umístění firem v Děčíně

Kromě předdefinovaných možností se ještě několikrát vyskytly historické důvody, **tradice a odpovědnost za region**. Otázkou zůstává, jak je tato kotva v dnešní době silná.

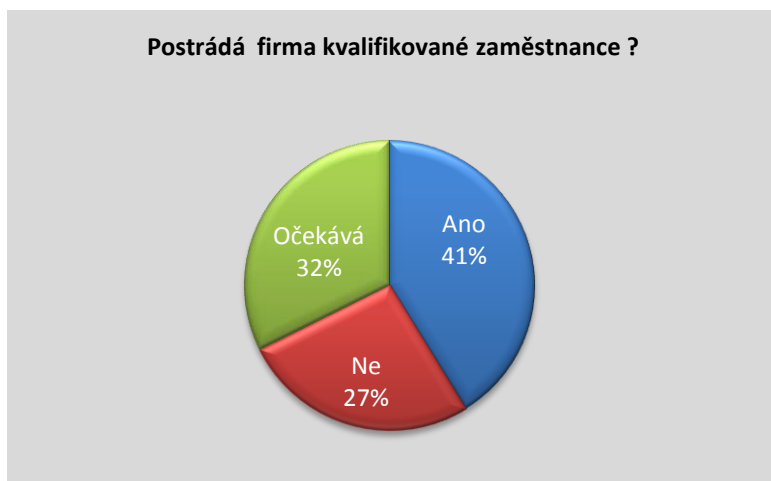
2. Zaměstnanci a pracovní síla

Z dotazníkového šetření vyplývá, že naprostá většina firem logicky využívá místní pracovní sílu. Nicméně v této oblasti existuje řada problémů s **kvalifikovanou pracovní silou**, které při absenci včasného řešení mohou eskalovat a vést až k odchodu firem z regionu. Velká část dotazovaných firem má už teď nedostatek kvalifikovaného personálu (41%) nebo ho do budoucna očekává (32%). Mezi postrádanými profesemi se stále opakují technické a dělnické profese:

- Nástrojař
- Obráběč
- Zámečník
- Svářeč
- Tesař
- Klempíř
- Obsluha CNC strojů (velmi často)
- Projektant
- Konstruktor
- Technolog
- Programátor

Dále se často objevuje požadavek na kvalitnější technicko – odborné znalosti a jazykovou vybavenost.

Graf č. 2: Nedostatek kvalifikované pracovní síly

Cca polovina firem z analyzovaného vzorku uvádí spolupráci s konkrétními středními, vysokými školami i učiteli. Řada firem by však ocenila užší formy spolupráce, což vyplývá nejen z dotazníkového šetření, ale i z osobních pohovorů realizovaných pracovníky hospodářské komory v Děčíně.

Jedná se zejména o následující školy a obory:

- ČVUT
- Střední průmyslová škola strojní a dopravní
- Střední odborná učiliště
- Strojní a elektro obory
- Střední průmyslové školy a učiliště s CNC výukou

Graf č. 3: Spolupráce firem a škol

Zároveň řada dotazovaných firem upozorňuje na klesající úroveň absolventů a dále na skladbu dostupných oborů škol, na nedostatečný akcent na technické směry a volají po užším provázání vzdělávání se skutečnými potřebami hospodářství v kraji.

Součástí problému je **dále nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí v personálu dotazovaných firem**. Je zřetelné, že větší podniky zaměstnávají více vysokoškoláků. Proto je celkový podíl vysokoškolsky vzdělaných osob ve zkoumaném vzorku pouze asi 5%, větší firmy mají však toto procento významně vyšší, zpravidla nad 10%.

Firmy také upozorňují na problém odlivu mladých vzdělaných lidí z regionu a nárůst nedostatečně kvalifikované pracovní síly.

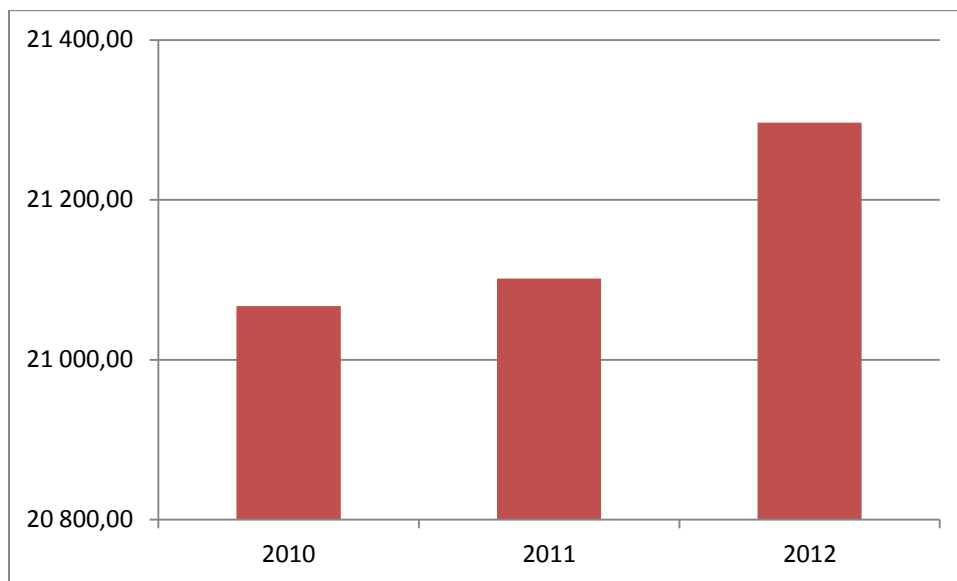
Dalším zásadním personálním problémem je nevyužití potenciálu, který představují ženy. Ty jsou spíše zaměstnávány v menších firmách, většinou na pozicích s nevelkým platem. **Průměrná míra zaměstnanosti žen v analyzovaném vzorku firem je 25%** (bez ohledu na velikost firmy). Tento fakt může také souviset s velmi nízkou nabídkou částečných úvazků v analyzovaných firmách – pouze 11 firem z 35 zařazených do vzorku nabízí částečné úvazky, ale i u nich se procento částečných úvazků pohybuje na velmi nízké úrovni (v řádu jednotek procent.) Významnější podíl částečných úvazků (nad 10%) nabízejí pouze tři firmy a navíc cca 2/3 dotazovaných firem s nabídkou či rozšiřováním částečných úvazků nepočítá.

Graf č. 4: Navýšení částečných úvazků

Průměrná měsíční hrubá mzda, která významně ovlivňuje kupní sílu, se u sledovaného vzorku pohybuje těsně nad 21 000 korunami, což odpovídá i malému počtu zaměstnaných vysokoškoláků. V průběhu poslední let spíše stagnuje, tedy fakticky, po započtení inflace, reálná kupní síla a životní úroveň zaměstnanců rok od roku klesá – viz graf č. 5.

Graf. č. 5: Průměrná mzda v letech 2010-2012

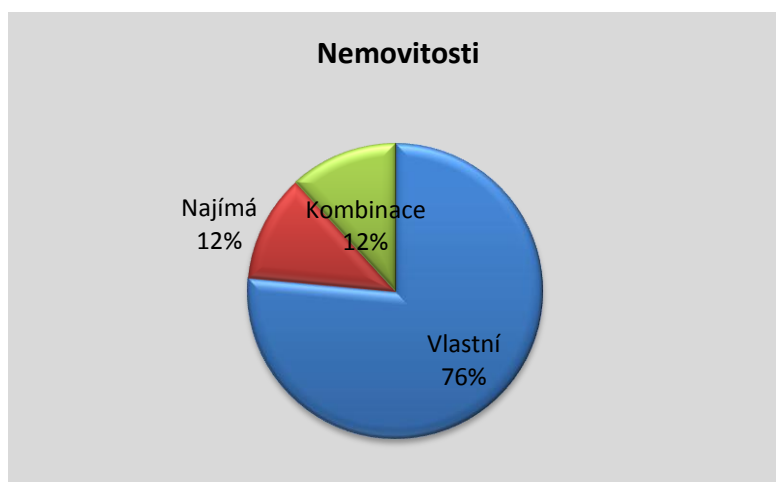
Průměrná mzda ve firmách zařazených do vzorku tak nedosahuje průměrné mzdy v ČR, která v roce 2012 dosáhla hodnoty 25 101 Kč. Počet firem, u kterých průměrná mzda dosahuje, nebo převyšuje průměr ČR, činí 7 z 35 do vzorku zařazených firem. Pozitivní je skutečnost, že se jedná i o významné zaměstnavatele v Děčíně s velkým počtem zaměstnanců.

Dále při uvažované míře inflace (průměrného ročního indexu spotřebitelských cen 1,5% v roce 2010, 1,9% v roce 2011 a 3,3% v roce 2012) tak zjišťujeme, že reálná hrubá mzda od roku 2010 klesla o 1420 Kč měsíčně, což při rostoucích cenách energií a vyšší míře zdanění dále snižuje kupní sílu obyvatel a to má negativní dopad na místní ekonomiku.

3. Nemovitosti, investice a investiční záměry

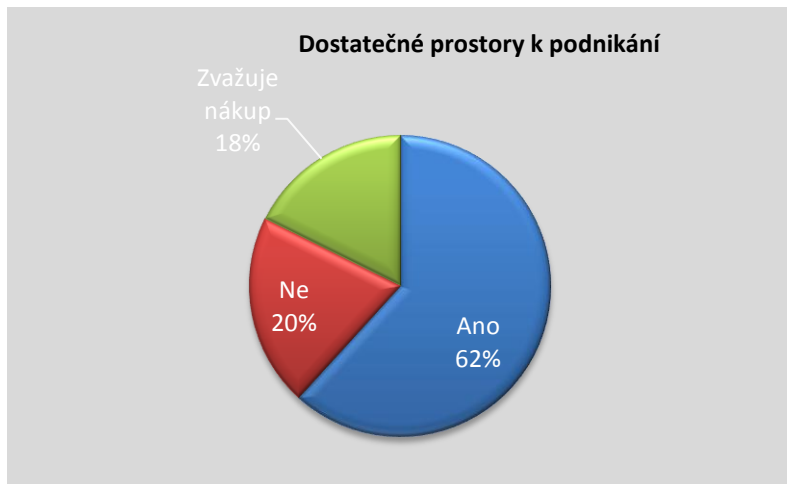
Velká většina dotazovaných firem vlastní nemovitosti, kde sídlí. Jen 4 z 35 si prostory pronajímají a další 4 část vlastní a část mají v pronájmu.

Graf č. 6: Vlastnictví nemovitostí

Většina z firem má také prostory potřebné k rozšíření svého podnikání v Děčíně (21 z 35). Přesto ale zaznívají problémy s nedostatkem místa, především ve spojitosti s přebytkem obchodních domů a nedostatkem průmyslových prostor, **resp. průmyslové zóny**.

Graf č. 6: Kapacita prostor pro podnikání

Ačkoli **podniků pociťujících nedostatek prostor k podnikání** je méně než polovina (13), **stále tvoří významnou část zkoumaného statistického vzorku (více než jednu třetinu)**. Navíc jde často o firmy s větším obrátem a počtem zaměstnanců. Rozhodně tedy jejich názor není zanedbatelný. Dále 6 z dotazovaných firem uvádí, že zvažují nákup dalších prostor k podnikání. Většina dotazovaných firem nemá v úmyslu své prostory prodat nebo pronajmout, což ukazuje, že ačkoli některé z nich momentálně nepociťují nedostatek prostor, nemají jich ani přebytek.

Z hlediska budoucí prosperity města a vývoje zaměstnanosti jsou klíčové plánované investiční aktivity firem spojené s nárůstem počtu pracovních míst významné.

Z 35 firem do vzorku zařazených cca 14 plánuje budoucí rozvojové investice, 9 firem plánuje investiční akce nad 10 mil. Kč, z toho cca 4 firmy plánují investiční akce nad 50 mil Kč. Celkově tedy hodlá investiční aktivity realizovat o něco málo méně než polovina firem, což je vzhledem k dlouhotrvající negativní ekonomické situaci pozitivní informace, neboť v období stagnace firmy zpravidla své investiční aktivity odkládají. Navíc dalších cca 9 firem další investice zvažuje.

Graf č. 7: Budoucí investiční aktivity firem

Jak je vidět, kromě značného množství podniků, které investice plánují (v souhrnu jde o proinvestování cca 800 milionů korun a vytvoření více než stovky pracovních míst) je zde i řada firem, která tuto možnost zvažuje. **Bylo by účelné ověřit, co má na jejich investiční rozhodování bezprostřední vliv a zda by město (případně kraj) mohlo v rámci vytváření příznivého podnikatelského prostředí toto investiční rozhodování firem také ovlivnit.**

Tři firmy z dotazovaných mají v úmyslu v dohledné době rozšiřovat mimo Děčín a dalších pět o tom uvažuje. Důvodem, proč nerozšiřují tady, je nejčastěji špatné podnikatelské prostředí, dále nedostatek kvalifikovaných pracovních sil (!), nebo objektivní důvody jako blízkost materiálu a koncových zákazníků. Je zde však i **několik firem, které uvažují o úplném odchodu - přestaly by tedy zcela působit v Děčíně.** Mezi uváděnými důvody opět jednoznačně převažuje místní podnikatelské prostředí a stejně závažná je i dopravní situace. Jako další důvod se také objevuje nedostatek prostoru k podnikání (viz výše), kriminalita a náklady na mzdy. Existují ale také návrhy, co by bylo třeba zlepšit, aby tyto váhající podniky dále v Děčíně působily. Jedná o dostupné pozemky, zlepšení investičních možností, podpora ze strany regionálních institucí a zadávání veřejných zakázek místním firmám.

4. Výzkum, vývoj, inovace

Výzkum, vývoj a inovace jsou důležitými faktory pro posilování konkurenceschopnosti firem a tvoří také jeden z důležitých pilířů tzv. znalostní ekonomiky, která má následující charakteristické rysy:

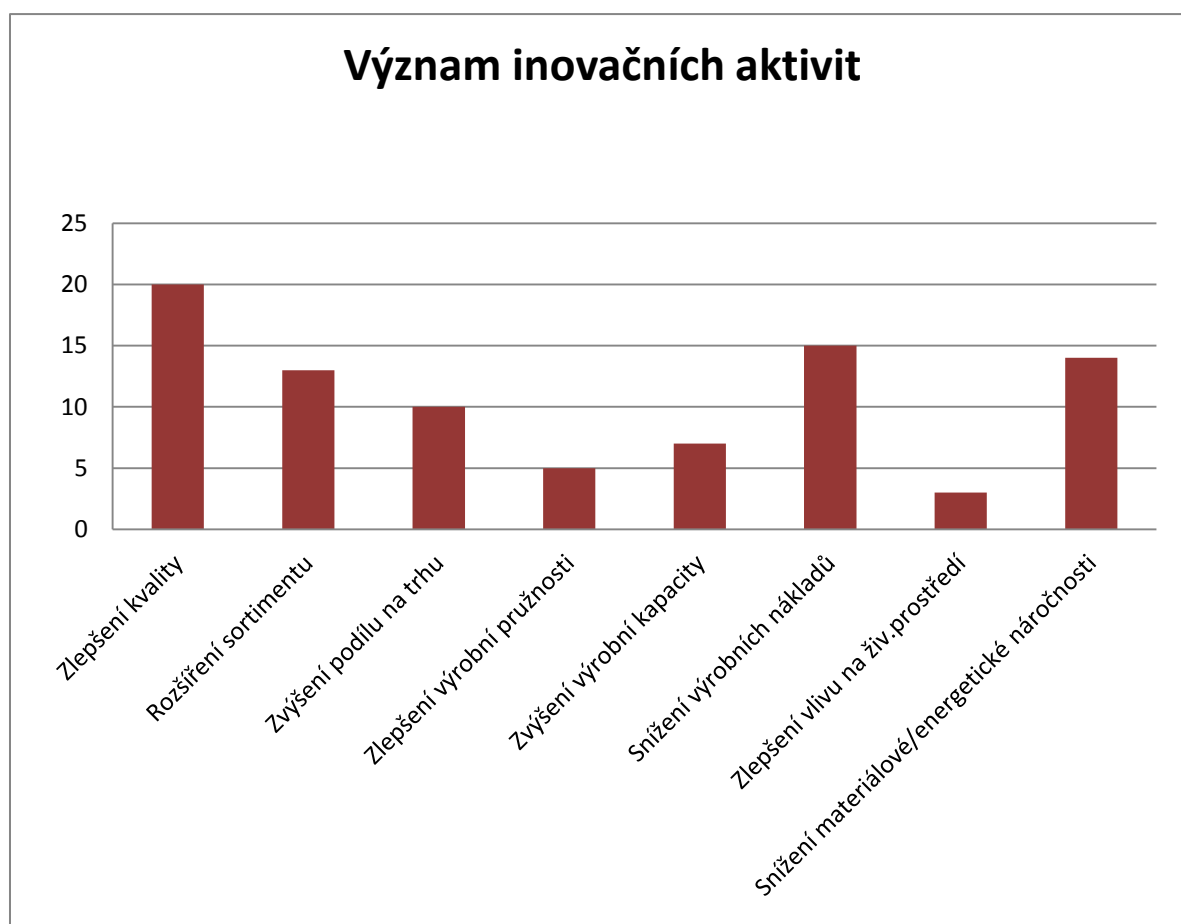
- Důraz na učení a učení se (jednotlivci i organizace)
- Budování sítí inovativních organizací
- Rostoucí intenzita využívání ICT
- Vědecká spolupráce, zavádění aplikovaného výzkumu do praxe, inovace
- Růst míry využívání znalostí

Bohužel, z dotazníkového šetření významných děčínských zaměstnavatelů vyplývá, že pouze **malá část firem z analyzovaného vzorku má vlastní oddělení výzkumu a vývoje** (4 firmy z 35 firem) a **pouze 2 firmy v současné době nakupují výsledky výzkumu a vývoje** a 1 firma nákup zvažuje. **Pouze 2 firmy spolupracují s vysokými školami v oblasti výzkumu, vývoje** a 1 firma takovou spolupráci zvažuje. **To může do určité míry negativně ovlivnit i úspěšnost děčínských firem v čerpání evropských dotací v období 2014-2020**, protože významná část evropských dotací bude směřována právě na inovace a na posílení spolupráce firem a vysokých škol v oblasti výzkumu a vývoje.

S jedinou výjimkou nemá žádné z existujících oddělení VaV více než 4 zaměstnance a jejich úkolem je téměř vždy vývoj nových produktů.

Na druhou stranu si většina firem uvědomuje význam inovačních aktivit:

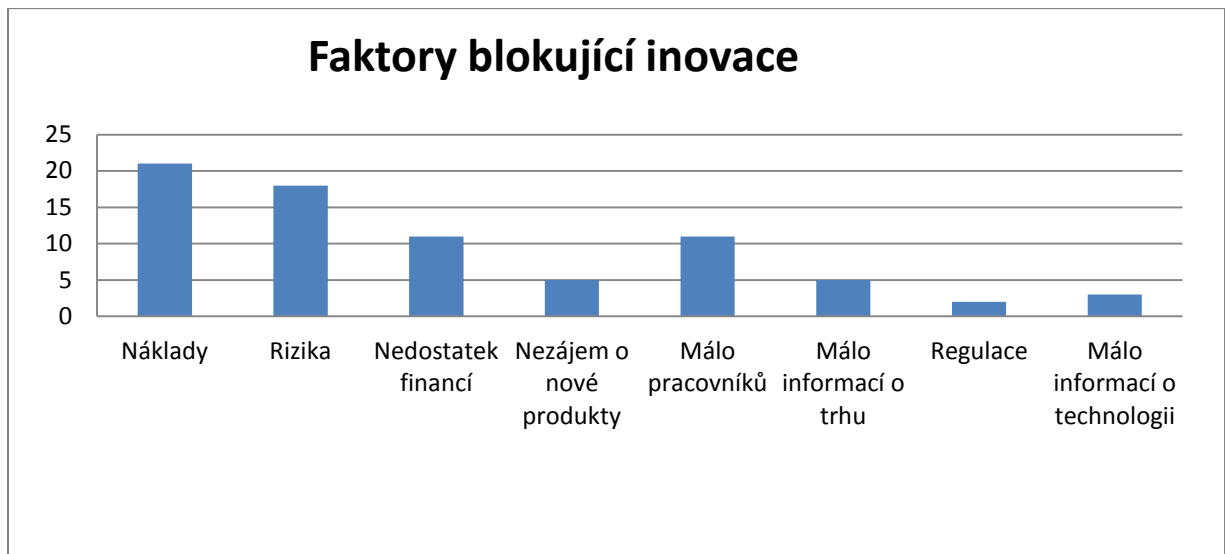
Graf č. 8: Význam inovačních aktivit

Inovace jsou vnímány nejčastěji jako nástroj pro zlepšení kvality výstupů, dále pro rozšíření sortimentu, zvýšení podílu na trhu, velký počet firem také vnímá inovace jako prostředek pro snižování výrobních nákladů a materiálové a energetické náročnosti výroby.

Firmy však uvádí i limity, které z jejich hlediska brání většímu rozšíření inovací – viz graf č. 9.

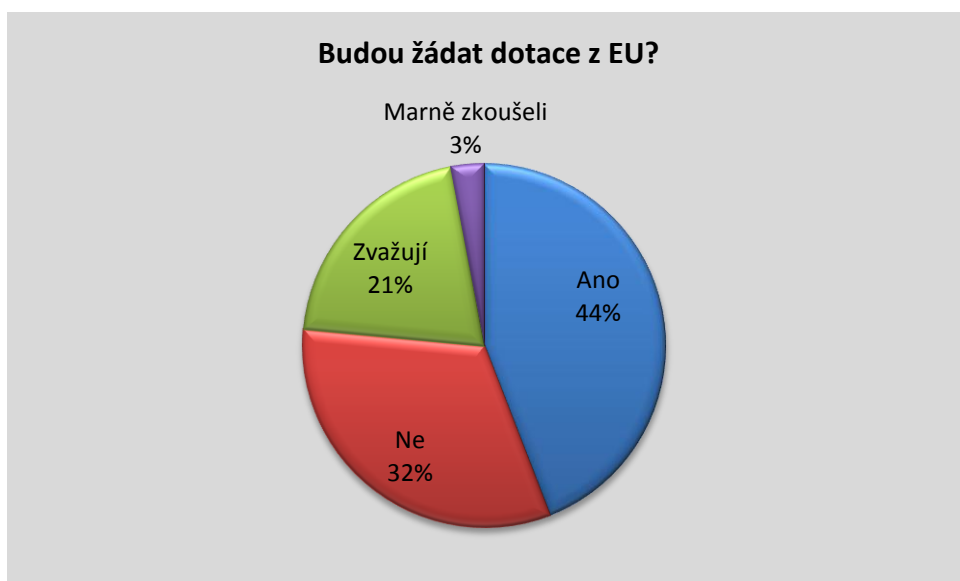
Graf č. 9: Limity pro rozšiřování inovací

Jako jednoznačně nejčastější příčina jsou uváděny **náklady spojené se zaváděním inovací**, co souvisí s nedostatkem financí firem, dále rizika spojená s inovacemi a **málo kvalifikovaných pracovníků**. Bylo by tedy vhodné, aby děčínské firmy v rámci posílení konkurenceschopnosti a rozvoje tržních příležitostí včetně exportu více využívaly výsledky výzkumu a vývoje, spolupracovaly v této oblasti s vysokými školami, případně budovaly vlastní oddělení výzkumu a vývoje a využívaly v této oblasti evropské dotace jako zdroj spolufinancování těchto aktivit.

Většina firem z analyzovaného vzorku (65%) hodlá žádat o dotace EU (cca 15 firem) nebo využití dotací zvažuje:

Graf č. 10: Využití dotací EU

Toto využití evropských dotačních zdrojů však může být limitováno nízkým výzkumným a inovačním potenciálem, **protože evropské dotace na podporu podnikání budou od roku 2014 významně směřovány právě do oblasti výzkumu, vývoje, inovací a spolupráce firem a vysokých škol.**

V současné době Ústecký kraj připravuje regionální inovační strategii, která by měla být vytvářena na principu partnerství. Bylo by tedy vhodné, aby město, případně HK Děčín mělo možnost se na její tvorbě spolupodílet a její klíčové oblasti zpřístupnit podnikatelské veřejnosti v Děčíně.

Závěrem lze konstatovat, že děčínské firmy inovace potřebují - společným jmenovatelem téměř všech popsaných projektů/investičních záměrů jsou **nové technologie, inovace a modernizace.** To naznačuje, že poptávka po inovacích a produktech výzkumu a vývoje tu potenciálně je. **Firmy ale buď nevědí, jak jich samy dosáhnout, nebo jim k tomu chybí prostředky.** Minimum firem také v oblasti VaV spolupracuje s vysokými školami navzdory proklamované potřebě užšího provázání školství a místního hospodářství.

5. Místní správa, podnikatelské prostředí

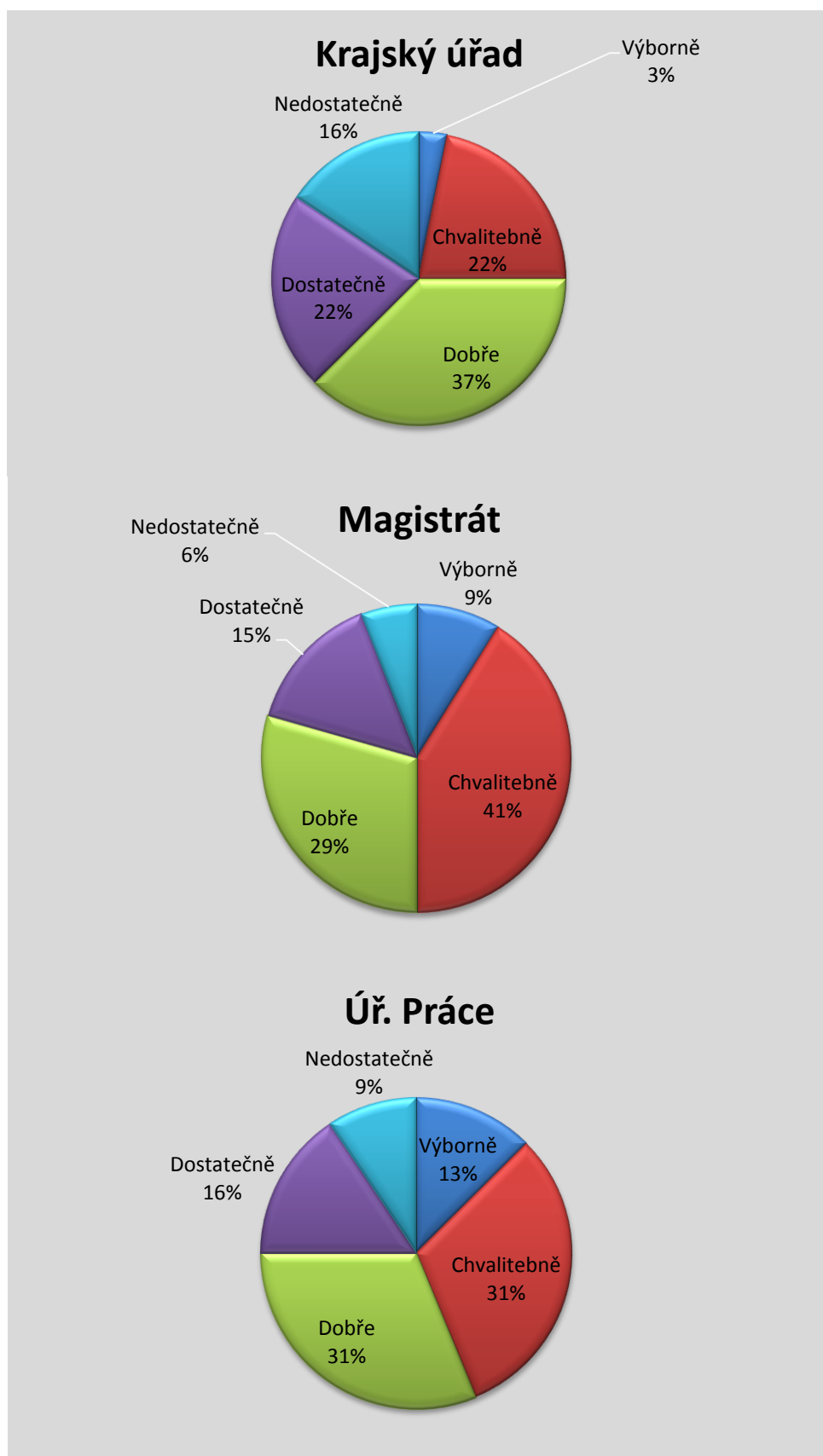
V rámci provedeného dotazníkového šetření firmy z analyzovaného vzorku uváděly, co **považují v Děčíně za nejzásadnější problém pro své podnikání.** Nejčastěji se objevovala obecně ekonomická situace, kterou město může ovlivnit minimálně, pokud vůbec. Další je pak **konkurence** a to jak domácí, tak zahraniční a také opět **nedostatek kvalifikovaných pracovních sil.**

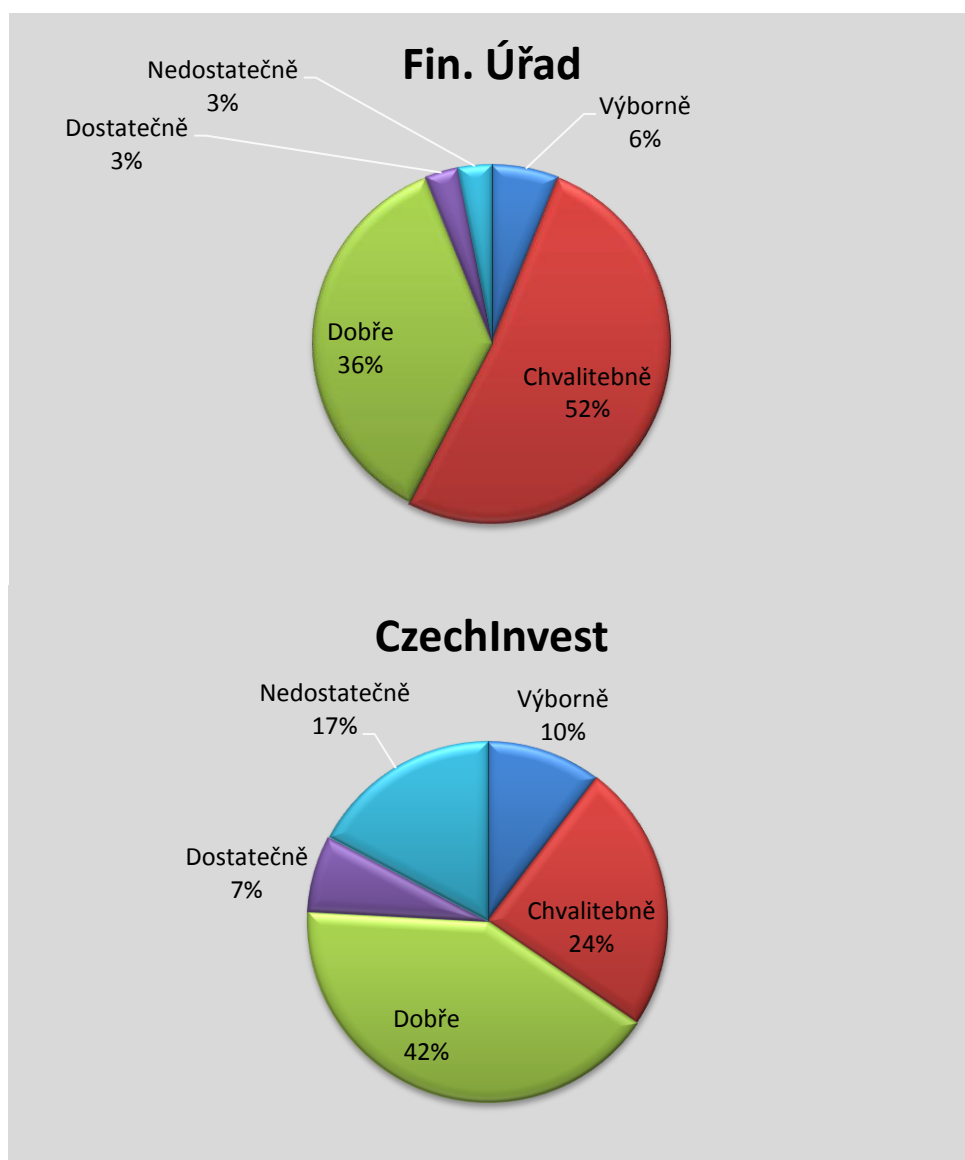
V této souvislosti je třeba upozornit, že **nedostatek kvalifikovaných pracovních sil se jeví jako vážný průřezový problém, který se objevuje opakovaně jako příčina celé řady negativních jevů:**

- **Zvažování odchodu firem z Děčína**
- **Nemožnost více využívat inovace**
- **Nižší mzdy, které dále negativně ovlivňují kupní sílu a tím i lokální ekonomiku.**

Podniky měly také možnost hodnotit různé místní instituce. Kdyby měly instituce veřejné správy dostat vysvědčení, měly by všechny jeho instituce průměrné hodnocení „dobře“ kromě hospodářské komory (chvalitebně) a finančního úřadu (chvalitebně). Zajímavější ale je se podívat na detailnější skladbu udělených známek dle jednotlivých institucí – viz graf č. 11.

Graf č. 11: Hodnocení místních institucí ze strany firem zařazených v analyzovaném vzorku

Většina institucí s tohoto hodnocení vyšla celkem dobře, ale u některých z nich existuje často poměrně významná část firem, které jsou s jejich fungováním nespokojeny. **U CzechInvestu tvoří asi čtvrtinu, stejně tak u Úřadu práce** a to jsou tedy instituce, kde by bylo vhodné navázání užšího dialogu s podnikateli. **Nejhorší hodnocení udělily firmy krajskému úřadu, který na čtyřku nebo pětku hodnotí více než třetina dotazovaných.**

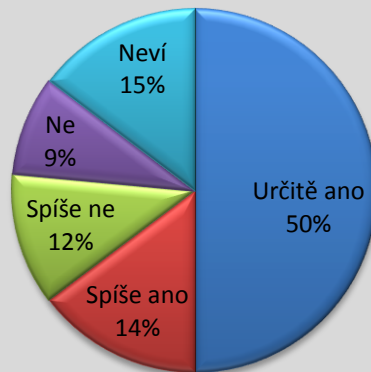
Krom toho máme samozřejmě také slovní hodnocení k jednotlivým organizacím a službám, které poskytují, které je uvedeno v samostatné příloze tohoto dokumentu. Nejčastěji se objevuje:

- Řešení dopravní situace
- Zlepšení přístupu k podnikání – lepší podnikatelské prostředí
- Průmyslová zóna
- Lepší podpora technických oborů, zlepšení kvality vzdělávání
- Vytváření podmínek pro setrvání odborníků
- Zvýšení efektivity úřadů a snížení administrativní zátěže
- Podpora investic
- Udržování městského majetku

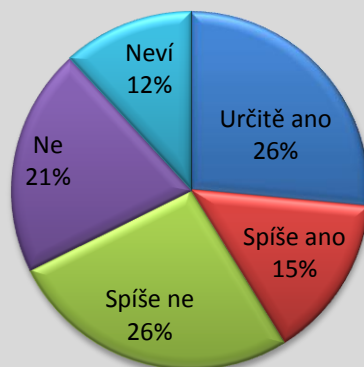
Respondenti výzkumu se také vyjadřovali k tomu, jaké služby by město, případně další instituce měly podporovat:

Graf č. 12: Spektrum služeb pro podnikatele

Zvýhodněný pronájem

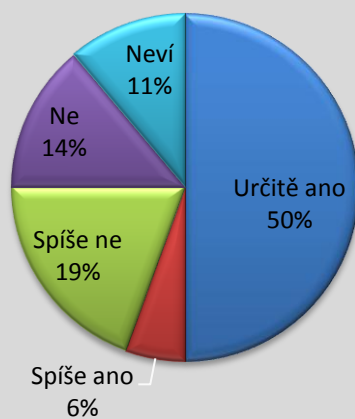
Asistence jednání s úřady

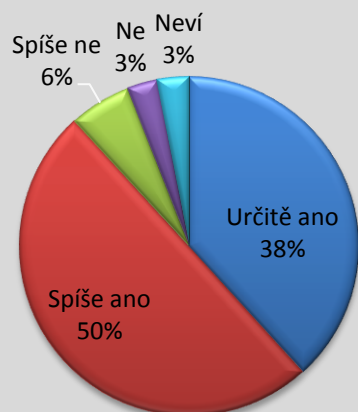
Průmyslové zóny

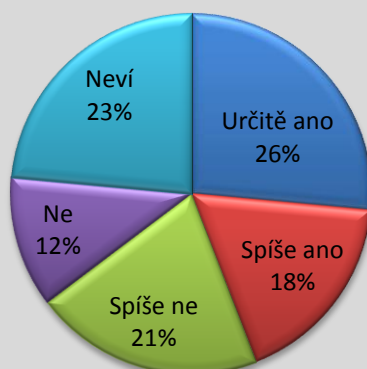
Vzdělávací kurzy

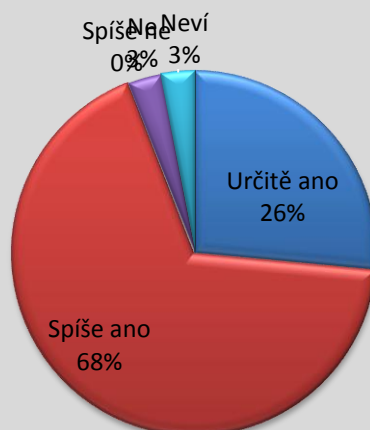
Společná propagace podn. a města

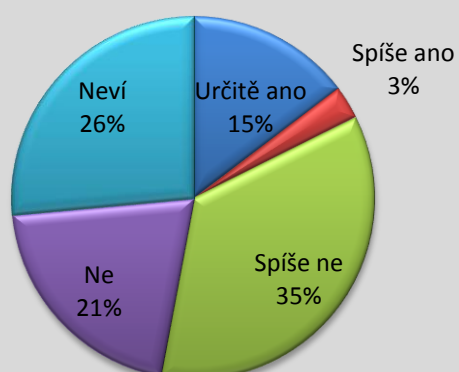
Inkubátor

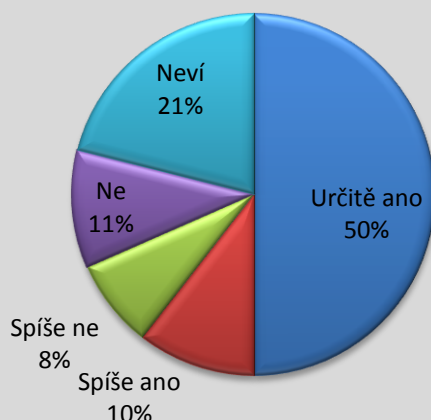
Informace o rozvojových záměrech

Cluster

Podpora exportu

Dále měli respondenti možnost se vyjádřit ve věci deseti navrhovaných služeb, které by město mohlo poskytovat. V mnoha případech je jejich konsenzus téměř absolutní a bylo by tedy vhodné s těmito tématy do budoucna intenzivně pracovat.

Nejakcentovanější takovou službou je **poskytování informací o rozvojových záměrech města, což si přeje 31 z dotazovaných 34 firem**. Další jsou pak **zvýhodněný pronájem ploch k podnikání (22)**, **společná propagace podniků a města (30)**, **vybudování průmyslové zóny (24)**, **podpora exportu (23)**, **účast na tvorbě a realizaci rozvojových plánů (28)** a **zavedení vzdělávacích kurzů (20)**.

Oproti tomu názor na možnost inkubátoru pro začínající podnikatele nebo asistenční služby pro jednání s úřady je spíše vlažný až negativní a reakce na možnost organizace clusterů je vyloženě negativní. To je zajímavé, protože právě organizace clusteru by mohla ve značné míře napomoci s řešením problémů ve výzkumu a vývoji.

6. Pozitivní a negativní stránky města a jeho okolí

Mezi uvedenými pozitivivými převažuje:

- krajina,
- turistický potenciál,
- blízkost SRN,
- železnice,
- průmyslová tradice,
- doprava (spíše poloha než stav),
- počet (i když ne zaměření) škol.

Naproti tomu v negativech se objevuje:

- chybí prostor (průmyslová zóna),
- stav dopravy (D8),
- chybí technické školní obory,
- odliv vzdělaných lidí z nedostatku pracovních příležitostí,
- nevyužité příležitosti v turismu,
- nezájem místní správy,
- neochota, nesystémovost komunikace s podnikateli,
- infrastruktura,
- „politikaření“ a neschopnost politiků se dohodnout,
- zanedbané komunikace, mosty, veřejné plochy,
- nedostatek informací o rozvojových záměrech,
- hodně obchodních domů ale málo průmyslu a ubývá,
- nedostatek kvalifikovaných pracovních sil.

7. Závěrečná doporučení

Z provedené analýzy a získaných dat je možné formulovat následující doporučení.

- 1) Urychleně vylepšit dopravní situaci v regionu a to pomocí:**
 - 1.1 Opravy a údržby veřejných komunikací
 - 1.2 Napojení na dálnici D8
 - 1.3 Vytvoření silničního spojení na Liberec a Českou lípu
- 2) Vylepšit vzdělávací systém a spolupráci mezi školami a firmami, zvýšit kvalifikaci dostupných pracovních sil pomocí:**
 - 2.1 Nabídkou zprostředkování systémové spolupráce mezi podniky a školami
 - 2.2 Kladení většího důrazu na technicky zaměřené školy a učňovské školství
 - 2.4 Podporou zaměstnávání žen
- 3) V návaznosti na bod 2 řešit malý podíl VŠ vzdělaných zaměstnanců a současně nevyhovující stav VaV a znalostní ekonomiky pomocí:**
 - 3.1 Podpory vytváření VŠ pracovních míst
 - 3.2 Podporou propojení vysokého školství a podniků i v rovině výzkumu a vývoje a inovací
 - 3.3 Uspořádání informační kampaně o výhodách vytvoření clusteru za účelem výzkumu a vývoje
 - 3.4 Podpora inovací a investic
- 4) Zpřehlednit, zjednodušit a zefektivnit místní správu a její komunikaci s podnikateli, sdělovat informace o rozvojových záměrech a plánech a zapojit podnikatele do tvorby rozvojových plánů**
- 5) Dosáhnout alespoň v některých strategických otázkách shody bez ohledu na politickou příslušnost**
- 6) Podporovat zaměstnávání místních lidí a zadávání zakázek místním firmám, pokud je to možné**
- 7) Vybudovat průmyslovou zónu a/nebo rekonstruovat pro nové využití staré průmyslové objekty, poskytovat zvýhodněný pronájem prostor k podnikání**
- 8) Aktivně podporovat a propagovat turismus.**